

Třídící znak							
1	0	4	0	2	5	1	0

OPATŘENÍ
ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY
Č. 4 ZE DNE 30. ČERVENCE 2002

O ŘÍZENÍ TRŽNÍCH RIZIK V BANKÁCH

Česká národní banka podle § 14 a § 15 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a § 24 písm.a) zákona č.6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění zákona č. 127/2002 Sb. stanoví:

§ 1 Účel opatření

- (1) Účelem tohoto opatření je stanovit pro banky požadavky na řízení tržních rizik a vytvořit tím předpoklady pro omezení ztrát z těchto rizik vyplývajících.
- (2) Požadavky stanovené tímto opatřením naplňuje banka s ohledem na svou velikost a způsob řízení, typ, povahu a složitost činností, které vykonává.
- (3) Tímto opatřením se přiměřeně řídí i pobočky zahraničních bank.

§ 2 Definice pojmů

Pro účely tohoto opatření se rozumí

- a) tržními riziky rizika ztráty vyplývající ze změn cen, kurzů a sazeb na finančních trzích. Jedná se o souhrnný pojem pro úrokové, měnové, akciové riziko a jiná rizika spojená s pohybem tržních cen.
- b) řízením tržních rizik jejich identifikace, měření, sledování a případné přijímání opatření vedoucích k omezení podstupovaných tržních rizik,
- c) strategií řízení tržních rizik soubor dokumentů schválených představenstvem, které obsahují strategická rozhodnutí ohledně řízení tržních rizik,
- d) pracovníkem osoba, která vykonává v bance činnost na základě pracovní nebo jiné smlouvy,
- e) členem vrcholového vedení pracovník přímo podřízený představenstvu.

§ 3 Obecné požadavky

- (1) Banka musí mít vhodnou strategii řízení tržních rizik (§ 4), která obsahuje hlavní zásady, jež banka uplatňuje při jejich řízení. Banka vypracuje konkrétní postupy pro naplňování strategie řízení tržního rizika. Strategie řízení tržních rizik a z ní vyplývající postupy musí být v souladu s požadavky stanovenými tímto opatřením.
- (2) Strategii řízení tržních rizik a z ní vyplývající postupy promítne banka do své vnitřní předpisové základny (§ 5). Strategii řízení tržních rizik schvaluje představenstvo banky.
- (3) Banka zajistí, aby strategie řízení tržních rizik a veškeré postupy a limity týkající se řízení tržních rizik byly pravidelně přehodnocovány a případně upravovány, přičemž alespoň strategii banky v oblasti řízení tržních rizik pravidelně přehodnocuje představenstvo banky.
- (4) Představenstvo zodpovídá za vytvoření a fungování takové organizační a řídicí struktury banky, která umožní účinně a efektivně realizovat strategii řízení tržních rizik. Tato struktura musí zajišťovat, že do procesu řízení tržních rizik jsou bezprostředně zapojeni příslušní členové vrcholového vedení banky, a musí zohledňovat požadavky na oddělení neslučitelných funkcí (§ 6).

- (5) Se strategií řízení tržních rizik musí být dostatečně seznámeni všichni pracovníci banky, jejichž činnost má vliv na řízení tržních rizik, a kteří musí tyto činnosti vykonávat v souladu s přijatou strategií a z ní vyplývajícími postupy a limity.
- (6) Představenstvo banky musí být pravidelně informováno o expozici banky vůči tržnímu riziku. Informace, které představenstvo dostává, musí mít takovou periodicitu, aktuálnost a míru detailu, aby umožnily představenstvu přijmout odpovídající opatření. Představenstvo musí být informováno o všech překročeních limitů ohrožujících dodržení bankou akceptované míry tržních rizik.
- (7) Banka zabezpečí fungování informačního systému poskytujícího dostatečnou podporu pro řízení tržních rizik. Informační systém musí zejména poskytovat informace nezbytné pro řízení tržních rizik představenstvu, příslušným členům vrcholového vedení, útvarům odpovědným za řízení rizik a obchodním útvarům. Podrobnější požadavky na informační systém jsou uvedeny v § 7.
- (8) Banka musí před zavedením nových produktů včlenit rizika s nimi spojená do procesu řízení rizik (§ 8).
- (9) Systém měření a sledování tržních rizik používaný bankou musí poskytovat nezkreslený obraz o míře podstupovaných rizik (§ 9). Systém musí být mimo jiné schopen podchytit dopady extrémně nepříznivých tržních podmínek na banku (§ 11).
- (10) K omezení tržního rizika banka vytváří a dodržuje soustavu limitů a postupů udržující velikost tržního rizika na úrovni, která nepřekročí míru rizika stanovenou představenstvem nebo regulatorním orgánem (§ 10). Soustava limitů musí zohlednit i ostatní rizika, kterým je banka vystavena.
- (11) Představenstvo banky zodpovídá za to, že vnitřní řídicí a kontrolní systém banky zajišťuje adekvátnost metod a postupů vytvořených pro řízení tržních rizik a chrání jejich integritu. Podrobnější požadavky na vnitřní řídicí a kontrolní systém jsou uvedeny v § 12.

§ 4

Strategie řízení tržních rizik

- (1) Strategie řízení tržních rizik vychází z předpokladu, že řízení tržních rizik je každodenní proces.
- (2) Strategie řízení tržních rizik stanoví zejména:
 - a) přijatelnou míru tržních rizik,
 - b) metody pro řízení tržních rizik, včetně stresového testování,
 - c) soustavu limitů, kterou banka bude používat,
 - d) zásady pro vymezení povolených produktů, měn a trhů,
 - e) základní požadavky na organizační strukturu banky z hlediska řízení tržních rizik, včetně stanovení pravomocí, odpovědností a toku informací.

§ 5

Předpisová základna

Banka do své předpisové základny promítne všechny požadavky stanovené tímto opatřením. V předpisové základně banka upraví zejména:

- a) organizační strukturu, která zajistí efektivní realizaci strategie řízení tržních rizik včetně jednoznačných pravomocí a odpovědností jednotlivých útvarů, pracovníků nebo výborů při řízení tržních rizik (§ 6 odst. 1 a 2),
- b) spolupráci mezi útvary odpovědnými za řízení tržních rizik a obchodními útvary,
- c) požadavky na pravidelné a podrobné informace pro představenstvo, členy vrcholového vedení a ostatní příslušné pracovníky,
- d) postupy pro identifikaci, měření, sledování a omezování tržních rizik,
- e) soustavu limitů používaných při řízení tržního rizika,
- f) postupy v případě překročení limitů,
- g) postupy pro vymezení povolených nástrojů, měn, trhů,
- h) postupy pro zavedení nových produktů,
- i) postupy při oceňování transakcí,
- j) požadavky na pravidelné přehodnocování strategie řízení tržních rizik a souvisejících vnitřních předpisů,
- k) postupy při stresovém testování,
- l) postupy pro povolení výjimek v případech hodných zvláštního zřetele, zejména kdo a na základě jakých podkladů o nich může rozhodnout,
- m) kontrolní mechanismy systému řízení tržních rizik,
- n) postupy zamezující podvodům a jiné trestné činnosti

§ 6

Oddělení neslučitelných funkcí

- (1) Banka pro řízení tržních rizik zajistí, aby při stanovení pravomocí a odpovědností útvarů, jednotlivých pracovníků a/nebo jednotlivých výborů bylo v nejvyšší možné míře zamezeno možnému konfliktu zájmů vznikajícímu kumulací odpovědností za obchodní činnost a za řízení tržních rizik, případně za vypořádání obchodů.
- (2) V bance musí být prováděno nezávisle na obchodních útvarech:
 - a) schvalování limitů,
 - b) schvalování oceňovacích systémů a modelů používaných pro měření a sledování tržních rizik,
 - c) oceňování transakcí,
 - d) řízení tržních rizik (včetně kontroly dodržování limitů),
 - e) vypořádání a rekonciliace¹ obchodů uzavřených na finančních trzích,
 - f) vytváření kvantitativních a kvalitativních informací o tržních rizicích vykazovaných členům vrcholového vedení a představenstvu.

¹ kontrola souladu údajů

- (3) Členům představenstva, jimž jsou organizačně podřízeny obchodní útvary, nesmí být organizačně podřízeny útvary, které zodpovídají za:
- řízení tržních rizik,
 - vypořádání a rekonciliaci obchodů uzavřených na finančních trzích.

§ 7

Informační systém

- Banka má vhodný informační systém poskytující informace nezbytné pro řízení tržních rizik.
- V informačním systému jsou zahrnuty informace o všech transakcích, v jejichž důsledku je banka vystavena tržním rizikům. Tyto informace jsou vkládány a aktualizovány ve vhodné časové periodě s ohledem na povahu podstupovaného rizika.
- Banka stanoví jaká data, v jaké struktuře a odkud vstupují a vystupují do a z informačního systému a dále stanoví způsob ověřování vstupních dat.
- Informační systém poskytuje alespoň informace o:
 - míře podstupovaných tržních rizik,
 - srovnání míry tržních rizik s interními a regulačními limity,
 - v případě, že banka používá metody založené na odhadu míry tržního rizika, srovnání předchozích odhadů míry podstupovaného rizika se skutečnými výsledky (zpětné testování),
 - výsledcích stresových testů.
- Banka vytváří plány pro případ mimořádných situací a havarijních stavů informačního systému. Tyto plány jsou pravidelně testovány tak, aby byla zabezpečena jejich funkčnost.

§ 8

Nové produkty

- Banka identifikuje rizika spjatá s novými produkty a aktivitami (včetně využití nových trhů či obchodování s nástroji denominovanými v jiných než dosud používaných měnách či měnových párech) (dále v tomto paragrafu jen „produkty“).
- Banka zajistí, že nové produkty před jejich realizací podléhají přiměřeným schvalovacím a kontrolním postupům, které podchytí jejich rizikové charakteristiky a včlenění je do procesu řízení rizik.
- Banka stanoví postupy pro zavedení nových produktů, včetně definice, kdy se jedná o nový produkt,
- Banka stanoví náležitosti, které obsahuje návrh nového produktu, a to zejména:
 - popis tohoto produktu,
 - analýzu dopadů navrhovaného produktu na banku,

- c) identifikaci technických a lidských zdrojů, které je nutno vyčlenit na kvalitní řízení rizika tohoto produktu (včetně požadavků na informační systém),
 - d) postupy, které budou použity pro řízení rizika navrhovaného produktu,
 - e) oceňovací postupy,
 - f) definici nebo seznam povolených smluvních stran,
 - g) účetní, daňové a právní aspekty (včetně potřeby regulatorního souhlasu).
- (5) V bance jsou jednoznačně stanoveny pravomoci a odpovědnosti při schvalování nových produktů.
- (6) Banka zajistí, aby bylo zakázáno uzavírat transakce s neschválenými produkty.
- (7) Nové produkty mající pro banku zásadní význam schvaluje představenstvo, případně výbor, na který představenstvo tuto pravomoc delegovalo.

§ 9

Systém měření a sledování tržních rizik

- (1) Banka má takový systém měření a sledování tržních rizik, který odpovídá rozsahu aktivit banky a který podchytí všechny významné zdroje tržních rizik a vyhodnotí dopad změn v tržních sazbách a kurzech na výnosy a náklady banky a hodnotu jejích aktiv a pasiv tak, aby poskytl nezkreslený obraz o míře podstupovaných rizik.
- (2) Systém měření a sledování tržních rizik musí zejména:
- a) včasně, přesně a kompletně zaznamenat všechny transakce tak, aby byly podchyceny veškeré expozice vůči tržním rizikům,
 - b) správně tyto transakce ocenit. Pro účely oceňování je nezbytné používat ceny stanovené nezávisle na obchodních útvarech. Banka má stanoveny postupy pro oceňování včetně:
 - 1. detailní identifikace zdrojů dat pro přecenění,
 - 2. způsobu stanovení tržní ceny (mid, bid/ask, closing, fixing atd.) včetně použitých aproximačních metod a algoritmů použitých pro výpočet ceny v případě strukturovaných produktů,
 - c) podchytit všechny významné zdroje tržních rizik ze všech aktivit banky a vyhodnotit vliv změn v tržních mírách a kurzech způsobem konzistentním s rozsahem aktivit banky,
 - d) stanovit způsob agregace jednotlivých pozic tak, aby při agregaci nedošlo k výraznějšímu zkreslení podstupovaných rizik (např. stanovení počtu a délky gapů při gap analýze) a aby všechny významné pozice a peněžní toky citlivé na tržní riziko byly komplexně a včas systémem podchyceny,
 - e) měřit tržní rizika souhrnně za všechny obchodní jednotky banky a porovnávat velikost těchto rizik se schválenými limity ve vhodné časové periodě s ohledem na povahu podstupovaného rizika,
 - f) měřit úrokové riziko v každé měně, ve které má úrokově citlivé pozice, samostatně. Pokud je úrokové riziko měřeno ve dvou či více měnách společně, je nutné tento postup zdůvodnit (např. významnou korelací, či tím, že banka má v těchto měnách

zanedbatelnou aktivitu) a jasně stanovit podmínky, za kterých je takovýto postup možný.

(3) Banka dále zabezpečí, že:

- a) pracovníci útvarů odpovědných za řízení tržních rizik a příslušní členové vrcholového vedení banky rozumějí předpokladům, ze kterých systém měření a sledování tržních rizik vychází,
- b) předpoklady, ze kterých systém vychází, jsou dostatečně zdokumentovány.

§ 10 Limity

(1) Banka vytvoří a dodržuje soustavu limitů pro řízení tržního rizika a postupů pro jejich využívání zajišťující, aby nebyla překročena míra tržního rizika stanovená představenstvem nebo regulatorním orgánem. Za tímto účelem banka zejména:

- a) zajistí, aby dílčí limity tržních rizik byly využívány tak, aby nebyla překročena celková bankou akceptovaná míra tržních rizik,
- b) zajistí, aby soustava limitů byla v souladu s postupy používanými pro měření a sledování tržních rizik a brala v úvahu ostatní rizika, kterým je banka vystavena (úvěrové, likvidity atd.),
- c) zajistí přiměřenost soustavy limitů vzhledem ke své velikosti a způsobu řízení, komplexnosti a kapitálové přiměřenosti. V závislosti na těchto faktorech stanoví dílčí limity, např. na jednotlivé obchodní jednotky, portfolia či specifické instrumenty,
- d) při stanovování limitů zohlední jak pozice vyplývající z denního obchodování, tak i pozice vyplývající z celkové struktury aktiv a pasiv (jak rozvahových, tak i podrozvahových),
- e) limity konstruuje tak, aby omezily dopad potenciálních změn v tržních rizikových faktorech na výnosy i na hodnotu aktiv a pasiv, přičemž bere do úvahy rychlost, s jakou je schopna své pozice uzavřít.

(2) Banka dále

- a) zajistí, aby byly stanovené limity útvarem nebo útvary odpovědnými za řízení rizik pravidelně a při významných změnách podmínek na trhu přehodnocovány tak, aby byly v souladu s tržními podmínkami a obchodní strategií banky,
- b) zajistí, aby soustava limitů podléhala schválení a pravidelnému přehodnocování představenstvem, případně výborem, na který představenstvo tuto pravomoc delegovalo,
- c) u každého limitu stanoví přiměřené postupy při jeho překročení včetně informačních toků.

§ 11**Stresové testování**

- (1) Banka provádí stresové testování pro posouzení dopadů extrémně nepříznivých tržních podmínek na banku. Banka bere tyto výsledky do úvahy při stanovování postupů a limitů pro tržní rizika tak, aby ztráty, které banka utrpí v důsledku negativních prudkých změn v tržních podmínkách, nezpůsobily její platební neschopnost či nesnížily její kapitálovou přiměřenost pod minimální hranici stanovenou regulatorem.
- (2) Stresové testování je prováděno na základě stresových scénářů. Při tvorbě stresových scénářů banka zohledňuje rizikovou charakteristiku banky, zejména faktory, vůči jejichž změně je banka nejzranitelnější.
- (3) Banka zajistí:
 - a) pravidelné provádění stresového testování, minimálně jednou za tři měsíce,
 - b) pravidelné prověřování platnosti předpokladů stresových scénářů s ohledem na měnící se podmínky na trhu nebo uvnitř banky. Změny předpokladů jsou podnětem pro úpravu scénářů a následné provedení stresových testů,
 - c) předkládání výsledků stresových testů členům vrcholového vedení banky odpovědným za řízení tržních rizik.
- 4) Banka přizpůsobí velikost a rizikovost svých obchodních aktivit možným ztrátám plynoucím z extrémně nepříznivých situací.

§ 12**Vnitřní řídicí a kontrolní systém**

- (1) Banka vytvoří a udržuje účinný a efektivní vnitřní řídicí a kontrolní systém pro řízení tržních rizik, který je nedílnou součástí celkového vnitřního řídicího a kontrolního systému banky.
- (2) Systém je tvořen především:
 - (a) odpovídajícím kontrolním prostředím,
 - (b) odpovídajícími postupy pro řízení tržních rizik, které zahrnují účinné kontrolní mechanismy; v těchto postupech musí být zejména kladen důraz na schvalovací a ověřovací postupy, limity a reconciliaci,
 - (c) odpovídajícím informačním systémem,
 - (d) pravidelným vyhodnocováním účinnosti a efektivnosti systému řízení tržních rizik.
- (3) Vnitřní řídicí a kontrolní systém podle odstavce 1 musí:
 - a) zajišťovat
 1. dodržování stanovených postupů, včetně limitů,
 2. včasné podchycení všech transakcí a postupů,
 3. identifikaci případných neautorizovaných transakcí,
 4. přijetí a uskutečnění odpovídajících opatření k nápravě při zjištění nedostatků v procesu řízení tržního rizika. Tato opatření by měla zahrnovat mj. nezbytné úpravy systému řízení tržního rizika. O závažných nedostacích musí být informováni členové vrcholového vedení, včetně představenstva banky.

- b) minimalizovat vznik neautorizovaných transakcí.
- (4) Funkčnost vnitřního řídicího a kontrolního systému pro řízení tržního rizika musí být pravidelně ověřována a vyhodnocována vnitřním auditorem banky.

§ 13
Účinnost

Toto opatření nabývá účinnosti dnem 1.1. 2003

Guvernér
doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc. v. r.

Sekce bankovní regulace
Odpovědný zaměstnanec:
Mgr. Zeman. tel. 2441 3895